

Työllisyyspalveluiden uudistus tuo palvelut lähelle asiakasta, Kaleva -lehti 11.6.2023

Keväällä eduskunnan tekemä päätös työllisyyspalveluiden siirtämisestä kunnille tuo palvelut lähelle asiakkaita ja työnantajia. Valtio on vastannut työllisyyspalveluiden järjestämisestä edeltävät kuusi vuosikymmentä. Sitä ennen ne olivat kuntien tehtävä.

Kunnat muodostavat vuoden 2025 alusta yhteistyössä yhteistoiminta- eli työllisyysalueet. Kriteerit työllisyysalueille ovat tiukat. Työvoiman määrä alueella on oltava vähintään 20 000 henkilöä. Lisäksi alueille on myös muita keskeisiä resurssi- ja osaamiskriteereitä.

Kuntien muodostamat työllisyysalueet palvelusuunnitelmiseen on ilmoitettava Valtioneuvostolle lokakuun loppuun mennessä tänä vuonna. Kustannustehokkaasti toimiva työllisyysalue toimii kuntien kannalta merkittävänä aluekehittämisen resurssina ja mahdollisuutena. Toimintamalli edesauttaa yritysten toimintaedellytyksiä, asukkaiden työllistymistä, ohjautumista eri palveluihin ja uusien työntekijöiden saantia alueelle.

Toimiva yhteistyö antaa kuvan yhtenäisestä alueesta ja palveluista. Työllisyysalueiden välinen kilpailu on myönteisessä merkityksessä myös kehityksen tae.

Uudessa mallissa yksi työllisyysalueen kunnista ottaa järjestämiskunnan vastuun. Muut työllisyysalueen sopimuskunnat ovat osallistujakuntia. Ne rahoittavat oman rahoituksensa lisäksi järjestäjäkunnan kautta oman kuntansa työllisyyspalvelut ja omalla rahoituksellaan haluamansa kuntakohtaiset lisäpalvelut. Kunnat saavat kompensatorahoitusta työllisyyspalveluiden toimeenpanoon sekä työttömyysturvamenojen maksamiseen valtiolta.

Kunnista tulee työvoimaviranomaisia, jotka vastaavat lakisääteisten työllisyyspalveluiden tuotannosta. Järjestäjäkunta voi sopia osallistujakuntien kanssa, missä laajuudessa palveluja kunnat tuottavat ja mitä on järkevää keskittää.

Työllisyysalueiden tavoitteena on yhdistää kunnan elinkeino-, koulutus- ja sote-palveluiden tuottajat verkostoiksi tuottamaan palveluita asiakkaiden tarpeisiin. Jatkossa työllisyyspalveluiden tuotanto pitääkin nähdä kunnissa uusien mahdollisuuksien kautta. Kuntien kannattaa ottaa mukaan alueeltaan kaikki toimijat työllisyyspalveluiden verkostoihin. Työllisyysalue voikin olla toimintamalli, jossa eri tahot tuottavat palveluita henkilö- ja yritysasiakkaille ilman fyysistä rakennusta digitaalisia palveluita hyödyntäen. Toki seiniäkin tarvitaan palvelutuotannon järjestämiseen.

Tuotettavat palvelut työtä hakeville henkilöille on määritelty tarkkaan uudessa laissa. Sen sijaan työnantajille suunnattuja palveluita ei ole juurikaan määritelty. Se mahdollistaa kunnille uudenlaiset toimintatavat. Yhdistämällä kuntien elinkeinopalveluiden yritystuntemus ja työllisyysalueiden toiminnot aiempaa kiinteämmin saadaan vastattua työnantajien osaamis- ja osaajatarpeisiin.

Eri koulutustasojen oppilaitokset tuottavat palveluita osaamistarpeisiin. Työelämän tarpeiden muuttuessa oppilaitosten rooli vahvistuu työllisyidenhoidossa. Oppilaitoksilla on myös hyviä käytänteitä ulkomaisen työvoiman rekrytointiprosessien hoitamiseen.

Työntekijöiden ikääntyessä ja ammattien muuttuessa sosiaali- ja terveyspalveluiden tarve tulee kasvamaan. Hyvinvointialue Pohteen palvelut ovat edelleen tärkeitä palveluita työllisyyspalveluissa. Esimerkiksi kotoutumiseen liittyy verkostomaisia toimia, jotka linkittävät yhteen niin Pohteen, työllisyysalueen kuin muut toimijat.

Kiinteällä verkostomaisella yhteistyöllä työllisyysalueet pystyvät vaikuttamaan kustannuksiin. Ammattihenkilöstön työpanos kohdistuu henkilökohtaiseen asiakaspalveluun niin yksilöille kuin työnantajille.

Työllisyydenhoito ei tarkoita enää pelkästään koulutuksen tai työn osoittamista työttömille. Kuntien imago ja markkinointi ratkaisee työnantajien onnistumisen etsittäessä työvoimaa: työpaikan lisäksi kunnassa on oltava houkuttelevia palveluita, jotka edistävät työntekijän ja koko perheen viihtymistä paikkakunnalla.

Muutos on suuri myös nykyisten valtion työvoimavirkamiesten kohdalla. Pohjois-Pohjanmaan alueella siirtyy noin 300 henkilöä valtiolta kuntien palvelukseen ja uudenaikaiseen työntekokulttuuriin. Kuntiin siirtyvien työntekijöiden mukana tulee paljon TE-osaamista, jota kipeästi tarvitaan. Nykyiseen virkamiesmäiseen TE-palvelumalliin verrattuna toiminnallinen muutos tulee olemaan henkilöstölle iso, koska työllisyysalueet toimivat eri palveluntuottajien muodostamina verkostoina. Verkostoissa toimiville osaajille tulee olemaan kysyntää.

Jouni Korhonen on kuntia työllisyyspalvelu-uudistuksessa tukevan, Pohjois-Pohjanmaan liiton TE2024 -hankkeen projektipäällikkö.